

KÜRESELLEŞME VE YÖNETİCİLERE GÖRE KÜRESELLEŞME OLGUSU

Erdoğan GAVCAR*
Serkan DİRLİK**

ÖZET

Bu çalışmanın temel amacı yöneticilerin küreselleşme sürecine bakış açılarını belirlemektir. Bu çalışmada İstanbul Sanayi Odasının 2004 yılı en büyük 500 işletmesinden seçilen örneklem üzerinde anket uygulanmıştır. Anket sorularında ifadeler yer verilmiş, sorular arasında tutarlılık aranarak yöneticilerin küreselleşme olgusuna karşı tutumları belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışmada öncelikle küreselleşme kavramı üzerinde durulmuştur. Kavrama ilişkin çeşitli tanımlamalar ve kavrama karşı farklı tutumlar sunularak daha sonra küreselleşme kavramına ilişkin çeşitli kaynaklardan elde edilen ifadeler yöneticilere sorularak çalışmanın amacına ilişkin bulgular elde edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Küreselleşme, Küreselleşme Süreci, Küreselleşmeye Bakış Açıları

Globalization and Concept of Globalization According to Managers

ABSTRACT

The main purpose of this study is to determine the managers' viewpoint of the process of globalization. In this study, a questionnaire was administered to sampling chosen among the firms ordained as the 500 biggest by Istanbul Industry Chamber in 2004. The items in the questionnaire consist of statements, by means of looking for the consistence among the questionnaire items, the managers attitudes towards the concept of globalization are tried to be determined. In the study, first, the concept of globalization is dealt with. Various definitions of and different attitudes towards the concept are presented, and findings in line with the purpose of the study are obtained by getting the comments of the managers on some globalization-related statements obtained from different resources.

Key Words: Globalization, Process of Globalization, Perceptions of Globalization

1. GİRİŞ

Küreselleşme kavramı, üzerinde ortak bir görüş birliğine varılamayan ve bu yönüyle adeta “körlük ve fil” anekdotuna örnek olabilecek bir kavramdır. Bunun sebebi kavramın doğasından kaynaklanmaktadır. Tomlinson (2004: 13). bu kavramın en çarpıcı özelliklerinden birisinin, olası etkilerinin çok sayıda ve çeşitli olduğunun izlenimini vermesi olduğunu vurgulamakta ve Küreselleşme kavramının yalın toplumsal gerçekleri oldukça aşan spekülasyonlar, varsayımlar, güçlü toplumsal imgeler ve metaforlar üretme kapasitesiyle olağanüstü doğurgan bir kavram olarak nitelendirmektedir. Kavramın doğasından kaynaklanan tanımlama zorluğuna rağmen küreselleşmeye ilişkin oldukça fazla tanımlama yapılmıştır. Kavramın belirsizliğine ve tanım yapma zorluğuna rağmen küreselleşme kavramı farklı boyutlardan ele alınarak tanımlanmaya çalışılmıştır. Bu tanımlardan bazıları şunlardır:

* Prof. Dr., Muğla Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü.

** Arş. Gör., Muğla Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Ana Bilim Dalı.

Küreselleşme; içinde coğrafyanın sosyal ve kültürel düzenlemeler üzerindeki kısıtlamalarının azaldığı ve insanların bunların azaldığının gittikçe artan bir biçimde daha fazla farkında oldukları bir süreçtir. (Waters, 1995: 3)

“Küreselleşme, ülkeler arası iktisadi, sosyal ve siyasal ilişkilerin gelişmesi, farklı toplum ve kültürlerin inanç ve beklentilerinin daha iyi tanınması, uluslar arası ilişkilerin yoğunlaşması gibi birbirleri ile bağlantılı konuları içeren bir kavramdır.” (Akın, 2001: 77).

“Küreselleşme; uzak yerleşimleri birbirlerine, yerel oluşumların millerce ötedeki olaylarla biçimlendirdiği ya da bunun tam tersinin söz konusu olduğu yollarla bağlayan dünya çapındaki toplumsal ilişkilerin yoğunlaşması olarak tanımlanabilir” (Giddens, 2004: 69).

Huntington (2004: 265) küreselleşme kavramını: “Bireyler, şirketler, hükümetler, sivil toplum örgütleri ve diğer oluşumlar arasındaki uluslar arası etkileşimlerde büyük bir artış; küresel yatırım, üretim ve pazarlama yapan çok uluslu işletmelerin artması ve boyutlarının büyümesi; uluslar arası organizasyon, rejim ve düzenlemelerin artması” şeklinde ifade etmektedir.

Bauman’a (1999: 69) göre küreselleşme fikrinden çıkan en derin anlam, dünya mesellerinin belirsiz, kuralsız ve kendi başına buyruk doğasıdır; bir merkezin, bir kontrol masasının, bir yönetim kurulunun, bir idari büronun yokluğudur.

Küreselleşme soğuk savaş sonrasında meydana gelmekte olan temel değişikliklere dikkatleri yönelttiği için uluslar arası siyasi ekonomiyi anlama açısından önemlidir. Globalleşmenin kendisini gösterme biçimleri (ki bunlardan bazıları Pakistan örneğinde açıktır) üretimin alansal yeniden organizasyonu, sınırlar ötesindeki ekonomilerin bir birlerinin içlerine girmeleri, finansal piyasaların yayılması, benzer tüketim mallarının uzak ülke pazarlarına sızmaları, Güney in içinde olduğu kadar Güneyden ve doğudan batıya nüfusta görülen büyük transferler, bunların sonucunda ortaya çıkan göçmenler ve daha önce birbirleri ile kaynaşmış olan yerleşik toplumlar arasında görülen çatışmalar ve tüm dünya çapında ortaya çıkmakta olan demokrasi yönelimi. Çeşitli olgular için bir rubrik haline gelmiş olan globalleşme kavramı analizin farklı düzeylerini kesiştirir: iktisat, siyaset, kültür, ve ideoloji. (Mittelman, 1997: 2).

“Son yıllarda söz konusu olan tartışmalarda globalleşme kesinlikle en yaygın kullanılan – ve yanlış kullanılan- anahtar bir kelime olmuştur ve gelecek yıllarda da böyle olacaktır, fakat bu kelime ayrıca en nadiren tanımlanmış olanlardan, en fazla yanlış anlaşılanlardan, en silik olanlardan, ve ayrıca siyasi açıdan en etkin olanlardan birisidir. Yukarıdaki durumlarında göstermiş olduğu gibi globalleşmenin birkaç boyutunu bir birinden ayırt etmek gereklidir: bu yönde oluşturulacak her liste bütünlük yada ihtimam konusunda her hangi bir iddiada bulunmadan şunları içermek zorundadır; iletişim teknolojileri, ekoloji, iktisat, çalışma organizasyonu, kültür ve sosyal toplum boyutları.” (Beck, 2001: 19).

Türkkan'a (2001: 152) göre küreselleşme, uluslar arası ilişkilerde mevcut demirperdenin kalkması, uluslar arasında çatışma ve sürtüşme potansiyelinin azalması, askeri güç yarışının ve bloklar arası dünya savaşı olasılığının azalmasını, ulusal düzeyde güç maksimizasyonu yerine refah maksimizasyonu anlayışının yaygınlaşmasını, bireysel ve sivil misyon ve vizyon oluşturma imkanlarının genişlemesini ve devletin hareket sahasının bireyler, firmalar, bölgeler ve devletler üstü kurumların lehine daralmasını, insan hakları, demokrasi, serbest rekabet, çevrenin korunması ve sürdürülebilir gelişme gibi üstün değerlere uluslararası duyarlılığın artmasını sağlayan her türlü kurumsal ve davranışsal değişimler bütünüdür.

Bir başka görüşe göre küreselleşme, “modernizasyon sürecinin bir parçası olarak, özellikle 20. yüzyılın son çeyreğinde ve Doğu bloğunun yıkılmasından sonra, tek kutuplu bir dünyada zuhur eden kültürel sisteme, dünyanın somut bir biçimde tek bir bütün olarak yapılaşma sürecine verilen ad şeklinde tanımlanmaktadır.” (Cevizci, 2002: 646).

Aktan ve Şen'e göre (2003: 119–120) küreselleşme sürecinde sermaye, işgücü, teknoloji ve bilgi sınır tanımaz hale gelmiştir. Demokratikleşme, hukukun üstünlüğü, çevrenin korunması, terörizm ve organize suçlarla mücadele, insan hakları ve liberalleşme gibi evrensel değerler ön plana çıkmıştır. Bütün bu gelişmeler bir taraftan ulusal ekonomi, ulusal siyaset, ulusal kültür kavramını rafa kaldırmakta, diğer taraftan da ulus-ötesi çıkar gruplarını ortaya çıkarmakta ve değişik ülkelerden, hatta kıtalardan, insanları birbirine bağımlı hale getirmektedir.

Wallerstein (2005: 296) küreselleşme sürecinin ilk emaresi olarak küresel otomobil (ulus ötesi üretim) veya sermayenin ihracı ve ürünlerle kazançların yurduna geri dönüşü, ikinci olarak misafir işgücü ithali, üçüncü olarak arbitraj uygulamalarının başlamasını ve buna paralel olarak Dünya Bankası ve Uluslararası Para Fonu gibi kuruluşlar tarafından denetlenen borçlanma ve son olarak tüketim kalıplarının yaygınlaşması süreci küreselleşme olarak tanımlamaktadır.

Castells (2005: 175) küreselleşmenin kurumlarının ve kurallarının yerleşip gezegen çapına yayılmasını 1990'lı yıllarda olduğunu belirtmekte ve küreselleşme sürecini dünyanın birçok ülkesine yaymanın ya doğudan hükümetlerin eylemleriyle ya da Uluslararası Para Fonu, Dünya Bankası ve Dünya Ticaret Örgütünün dayatması yoluyla uygulanan siyasi baskı olarak basit bir mekanizma yoluyla uygulandığını vurgulamaktadır.

Küreselleşmenin yeni bir şey olmadığı noktasında görüşler vardır. Hirst ve Thompson'un (2003: 8-10) Küreselleşmenin Ekonomik boyutu üzerine yaptıkları çalışmalarında Küreselleşme Yenimi? başlığı altında aslında bugünkü dünya ekonomisinin birinci dünya savaşı önceki ekonomiden pek bir farkının olmadığını ortaya koymaktadırlar.

Kavrakoğlu'na (2002: 22) göre küreselleşme yeni bir olgu değildir. Çok eski dönemlerden beri ülkeler, hatta kıtalar arası ticaret yapılmaktadır. Ancak küreselleşmenin nitelik değiştirmesi ve geniş bir akım haline gelmesi, ikinci Dünya Savaşının sonrasına rastlar ve dönüm noktası da, GATT anlaşmasının Dünya Ticaret Örgütü'ne dönüşme sürecinde 1974 yılında başlayan Uruguay Round toplantısıdır. Küreselleşme bu toplantıyı izleyen yıllarda hız kazanmış, ancak Dünya Ticaret Örgütü'nün bu sürecin devamı niteliğindeki toplantıları şiddetli tepkilere de yol açmıştır.

Rugman'da (2004: 99) küreselleşmenin yeni bir şey olmadığını vurgulamaktadır. Küreselleşme yüzyıllardır devam eden bir süreci anlatmak için kullanılan yeni bir sözcüktür. Bu süreç coğrafi sınırları ya da pazara giriş önündeki sınırları amansızca yıkmaktır. Yeni olan bu süreç değil, sadece kullanılan sözcüktür. Bu süreç, tek başına şirketlerin davranışlarından değil, iletişim ve ulaşımındaki gelişmeler, bilgi akışı, insan hareketleri ve kurumlar üzerindeki hükümetler tarafından yaratılmış ya da tanımlanmış değişimler özellikle yasal ve düzenleyici sistemler gibi faktörler sonucu ortaya çıkmıştır.

Bilgi teknolojilerin artan önemiyle özellikle 1990'lardan sonraki döneme de "II. Küreselleşme Dalgası" tanımlaması yapılmaktadır. Birinci küreselleşme dönemini sanayi toplumuyla ve daha öncesiyle ilişkilendirilirken, II. Küreselleşme dönemini bilgi teknolojilerinin önem kazandığı sanayi sonrası toplumla ilişkilendirilmektedir (Yılmaz, 2004: 31).

Friedman (2002: 17-18) yukarıdaki ayrımı şöyle belirtmiştir: "I.Dünya Savaşından önceki pasaportsuz göçlerin yanında buharlı geminin, telgrafın, demiryolunun ve telefonun icadıyla I. Küreselleşme çağını başlattığını ve bu icatlarla dünyanın büyük boydan orta boya indiğini söylemektedir.1989 yılında Berlin Duvarının yıkılmasıyla biten Soğuk Savaş sonucunda II. Küreselleşme çağı olduğunu vurgulamaktadır. Aralarında benzerlik olsa da ayrımı şöyle belirtir: "Bugün yeni olan şey, dünyanın tek ve küreselleşmiş bir Pazar halinde birbirine kenetlenmesinin derecesi ve yoğunluğudur."

Küreselleşme kavramını Batı ve ABD'ye ait bir proje olarak ele alan görüşlerde vardır.

Dulupçu'ya (2001: 15) göre küreselleşme sadece ticari bir entegrasyon değil, dünyanın özellikle Batı dünyasının geliştirdiği standartların evrenselleştirilmesini içerir.

Nye'de çalışmasında (2003: 97) küreselleşme kavramına ilişkin eski ve değişik boyutlarında bazı örneklerle ortaya koyarak yeni bir şey olmadığını vurgulamaktadır. Nye ayrıca küreselleşmenin Amerika merkezli olduğunu belirterek bunu da ABD'nin küresel bilgi şebekelerindeki payının büyüklüğüne dayandırmaktadır.

Erkızan (2002: 57-58) "Küreselleşmenin Tarihsel ve Düşünsel Temelleri Üzerine" adlı çalışmasında Küreselleşme kavramını Batıyla ilişkilendirerek şu şekilde ele almaktadır:

“Dünyayı etkisi altına alan küreselleşme süreci dünya üzerinde yaşayan her ulusun, her toplumun ve her insanın hep beraberce gerçekleştirmekte karar kıldığı bir olgu değildir. Küreselleştirmeyi düşünsel, kültürel ve ekonomik bir güç olarak tasarlayıp uygulamaya yönelenlerin olayıdır. Kısaca küreselleşme düşünsel, kültürel ve ekonomik bağlamda yani bütününde, öznesinden bağımsız düşünülemez. Kuşkusuz bu özne tarihsel, düşünsel ve ekonomik olarak Batı'nın, Batı uygarlığının kendisidir.”

Ertuna (2006: 37) küreselleşmenin zengin ülkelerin gelir farklılıklarını koruyabilmeleri için yeni bir tür işbirliği ve yeni bir tür ekonomik düzenin kurulması olduğunu ve küreselleşmenin bir ABD politikası olarak ortaya çıktığını, kurulacak düzenin Avrupa ve Japonya'nın da çıkarlarının olduğu için bir kalkınmış ülkeler projesi haline dönüştüğünü vurgulamıştır.

Bu görüşlere azda olsa karşı çıkanlarda vardır.

Moore (2003: 18-19) göre; “Küreselleşme kimliği belirsiz Davos entelektüellerinin yumurtladığı bir plan; ortak bir saldırı ve yağmalama için çok uluslu şirketler tarafından yapılmış insafsız bir senaryo; Üç Uluslu Komisyon tarafından hazırlanmış bir komplo ya da DTÖ tarafından yeni bir dünya düzeni kurmak için yaratılmış bir çözüm değil. Küreselleşme, en azından materyalist anlamda dünyanın Amerikanlaşması da değil.”

Küreselleşme ve Ulus-devlet ilişkisi üzerinde de çok durulmuştur. Genel olarak Küreselleşmenin ulus devlet aleyhine bir süreç olduğu vurgulanmaktadır:

“Küreselleşme politika ve kültürü ulus-devletin dar görüşlü taşralığının üzerine çıkarır ve dünyanın tüm halkları arasında yeni bağlantıları ve karşılıklı bağımlılıkları gündeme getirir.” (Kumar, 2004: 74).

“Küreselleşmenin gerisinde bilgi işlem, iletişim gibi alanlardaki teknolojik gelişmeler ve üretimin örgütlenmesindeki çok önemli değişimler bulunsa da küreselleşme sözcüğü daha çok ulus devletin aşılması sürecini işaret etmektedir.” (Tekeli ve İlkin, 2000: 93).

Kazgan'a göre (2002: 34) ulus devletin aşılmasında iki boyut devreye girmiştir. Birincisi; ulus devlet ekonomi düzlemindeki yetkilerini giderek ulus-üstü kurumlara devretme durumuyla karşı karşıya kalmıştır. İkincisi de yerel yönetimlerin giderek güçlendirilmesi, merkezi devletin olanaklarının, yetkilerinin ve sorumluluklarının kendi içindeki alt birimlere devredilmesinde olmaktadır. Küresel boyuttaki bu yeniden yapılandırmanın amacı olarak da ulus devlet erkinin azaltılması olarak vurgulanmaktadır.

Küreselleşmeye karşı farklı tutumlar mevcuttur. Günümüzde Küreselleşmeye yönelik yaklaşımlar şu şekilde tasnif edilebilir: (Kutluer, 2006: 20)

a) Aşırı Küreselleşme Yanlıları: Bu tutumu benimseyenler küreselleşen piyasa kavramına vurgu yapmakta ve piyasanın ulusal ve yerel ölçekteki

politikalar üzerinde belirleyici bir egemenlik kurduğu düşüncesini vurgulamaktadır.

b) Kuşkucular: Küreselleşme karşıtları bu sürecin yepyeni bir olgu olduğu hususunda kuşkucu bir tutum sergilerler. Kuşkuculardan bazıları küreselleşmeyi kapitalizmin yeni işleyiş mantığı veya jeo-ekonomik emperyalizm olarak değerlendirirken, bazıları kar peşinde koşan mega işletmelerin, totaliter kurumların zorbalığı olarak nitelemektedir.

c) Dönüşümcüler: Bu tutum sahipleri ise küreselleşmeyi modern toplumların ve dünya düzeninin yeniden şekillendiren hızlı sosyal, siyasal ve ekonomik değişimlerin arkasındaki temel güç olarak görmektedir. Dönüşümcülere göre bu güç yepyeni bir dönem başlatmıştır; artık ekonomik alanda, bırakın bir asır öncesini, 30-40 yıl öncesinden daha farklı zamanlar yaşamaktayız.

d) Yönlendirilebileceğini savunanlar: Bu üçlü tasniften bir ölçüde farklı olarak küreselleşmeyi, özü itibarıyla derinden kavramayı hak etmiş bir olgu olarak gören ve fakat bu olgunun irade ve tasavvurlar bakımından yönlendirilebileceğini savunan görüşler de bulunmaktadır. Buna göre neo-liberalizm dünya tasavvuruyla özdeşleşmiş bir kısım fikirlerin egemenliği, küreselleşmeye hakim rengini vermiş görünmektedir.

Küreselleşme kavramına ilişkin görüşleri bitirmeden önce bir yazarın şu uyarısını tekrar belirtmekte fayda görüyoruz. “Küreselleşme henüz evrimini tamamlamamış olmasına rağmen, içeriğinden ziyade sonuçları üzerine odaklaşılan bir kavramdır. Bu nedenle küresel fırsatları yakalama kaygısı ulusal ekonominin önüne geçmekte, küreselleşmenin ulusal ekonomiyi ve bu ekonomide yer alan aktörleri güçlendirmek için kullanılan bir araç olduğu unutulmakta, küreselleşme doğrudan bir amaç haline gelmektedir.” (Dulupçu: 1999: 15).

2.MATERYAL VE YÖNTEM

Bu çalışmada İstanbul Sanayi Odasının 2004 yılı 500 Büyük Sanayi Kuruluşuna anket uygulanmıştır. Anketler internet adresleri bulunabilenlere e-posta ile bulunamayanlara ise faks ile uygulanmıştır. Başlangıçta 60 işletme ankete katılmıştır. Bu sayıyı arttırmak için hatırlatıcı mailler gönderilmiş 106’a ulaşmıştır. Ancak bazı işletmeler anketleri eksik doldurulmuştur. Bu nedenle 106 ankettten 94’ü analiz kapsamına alınmıştır. % 10 hata payı ile ulaşılması gereken işletme sayısı 82’dir. Ele aldığımız 94 işletme ana kütleyi temsil etmektedir. Uygulanan anket toplam 33 sorudan oluşmakta olup bunların 15’i bu konuya ilişkin sorulardan oluşmaktadır. Anket kapsamına alınan 500 işletmenin 18’i Kamu 482’si Özel işletmedir. Kamu işletmelerinin hiç birisi ankete katılmamıştır. Elde edilen verileri değerlendirmek için frekans dağılımı, ki-kare ve t testinden yararlanılmıştır.

3.BULGULAR VE TARTIŞMA

Yapılan istatistiksel analizler sonunda aşağıdaki tablolar elde edilmiştir.

Tablo 1. Yeni Doğan Küresel Düzenin Öncülüğünü Birkaç Yüz Dev Şirketin Yaptığını Düşünüyor Musunuz? Sorusuna Verilen Yanıtlar

Yanıtlar	Sayı	Yüzde
Tamamen katılıyorum	35	37,2
Katılıyorum	36	38,3
Kararsızım	12	12,8
Katılmıyorum	11	11,7
Toplam	94	100

Ankete katılanların %37,2'si tamamen, %38,3'si de yeni doğan küresel düzenin öncülüğünü birkaç yüz dev şirketin yaptığını düşünmektedirler. %11,7'si ise katılmamaktadır. Bu bulgu küreselleşme kavramının çok uluslu işletmeler, ulus ötesi işletmeler olarak nitelendirilen ve küreselleşme sürecinde önemli bir aktör oldukları görüşleriyle örtüşmektedir. Kesinlikle katılmıyorum seçeneği işaretlenmemiştir.

Tablo 2. Küreselleşmenin Her Şeyi Değiştiren, Kaçınılmaz, Tartışma Götürmez Ve Kesinlik Kazanmış Doğal Bir Eğilim Olduğunu Düşünüyor Musunuz? Sorusuna Verilen Yanıtlar

Yanıtlar	Sayı	Yüzde
Tamamen katılıyorum	38	40,5
Katılıyorum	46	48,9
Kararsızım	5	5,3
Katılmıyorum	5	5,3
Toplam	94	100

Ankete katılanların %40,4'ü tamamen %48,9'u kısmen küreselleşmenin her şeyi değiştiren, kaçınılmaz, tartışma götürmez ve kesinlik kazanmış bir eğilim olduğuna katılırken %5,3 ü katılmamaktadır. Her ne kadar tanımdan kaynaklanan bir belirsizlik olduğu ifade edilse de böyle bir olgusun varlığı yöneticiler tarafından yüksek bir oranda kabul edilmektedir. Kesinlikle katılmıyorum seçeneği işaretlenmemiştir.

Tablo 3. Küreselleşme Olgusunun Getirilerinin Götürülerinden Fazla Olduğunu/Olacağını Düşünüyor Musunuz?” Sorusuna Verilen Yanıtlar

Yanıtlar	Sayı	Yüzde
Tamamen katılıyorum	19	20,2
Katılıyorum	35	37,2
Kararsızım	12	12,8
Katılmıyorum	23	24,5
Hiç katılmıyorum	5	5,3
Toplam	94	100

Ankete katılan yöneticilerin %20.2’si tamamen, %37.2’si kısmen küreselleşmenin getirilerinin daha fazla olduğu ifade etmişler, % 12.8’i kararsız olduğunu, %24.5’i getirilerinin götürülerinden daha fazla olduğuna katılmadıklarını, %5.3 de getirilerinin götürülerinden fazla olduğuna hiç katılmadıklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 4. Küreselleşme Sürecinde İşletmelerin Sürdürebilir Rekabeti Sağlamaları İçin Daha Esnek Ve Değişimi Daha Hızlı Gerçekleştirmeleri Gerektiğine İnanıyor Musunuz? Sorusuna Verilen Yanıtlar

Yanıtlar	Sayı	Yüzde
Tamamen katılıyorum	75	79,8
Katılıyorum	19	20,2
Toplam	94	100

Ankete katılanların %79.8 tamamen, % 20.2’si kısmen sürdürülebilir rekabet sağlamak için daha esnek ve değişimi daha hızlı gerçekleştirmeleri gerektiğine inandıklarını ifade etmişlerdir. Yöneticilerin hepsi değişimden ve esneklikten yana olduklarını ortaya koymuşlardır. Ankete katılan yöneticiler diğer seçenekleri işaretlememişlerdir. Bu cevap ile sürekli değişimin yaşandığı günümüz dünyası için yöneticilerin bu değişim sürecinin bilincinde oldukları ifade edilebilir.

Tablo 5. İletişim Teknolojilerinde Yaşanan Gelişmeler Ve Medya Sektörünün Güçlenmesiyle Dünyamızın “Global Bir Köy” Olduğunu Düşünüyor Musunuz? Sorusuna Verilen Yanıtlar

Yanıtlar	Yüzde	Sayı
Tamamen katılıyorum	57	60,6
Katılıyorum	29	30,9
Kararsızım	2	2,1
Katılmıyorum	6	6,4
Toplam	94	100

Yöneticilerin %60,6’sı tamamen, %30,9’u kısmen Marshall McLuhan’ın “Global Köy” kavramına katıldıklarını ifade etmişlerdir. %6,4’ü katılmadıklarını ifade etmişlerdir. Bu soruya verilen cevaplar ile küreselleşme olgusunda iletişim teknolojilerinin öneminin yöneticiler tarafından kabul edildiği ifade edilebilir.

Tablo 6. Küreselleşmenin Batı Gündümlü Özellikle De Amerika Temelli Bir Proje Olduğunu Düşünüyor Musunuz? Sorusuna Verilen Yanıtlar

Yanıtlar	Sayı	Yüzde
Tamamen katılıyorum	34	36,2
Katılıyorum	39	41,5
Kararsızım	12	12,7
Katılmıyorum	9	9,6
Toplam	94	100

Yöneticilerin %36,2’si tamamen, %41,5’i kısmen küreselleşmenin Batı gündümlü özellikle ABD temelli bir proje olduğunu düşünmektedirler. % 9,6’sı katılmadıklarını ifade etmişlerdir. Bu yanıtlar ile yöneticiler tablo 2’de verilen yanıtlar arasında çelişkiye düştükleri görülmektedir. Tablo 2’de verilen soruda yöneticilerin büyük bir çoğunluğu küreselleşmeyi doğal bir eğilim olarak görürken bu soruda çoğunluğu bir proje olarak değerlendirmektedirler. Buradan da yöneticilerin küreselleşme olgusu hakkında yeterli bilgi sahibi olmadıkları söylenebilir.

Tablo 7. Küreselleşmenin Devam Edeceğini Düşünüyor Musunuz? Sorusuna Verilen Yanıtlar

Yanıtlar	Sayı	Yüzde
Kesinlikle evet	35	37,2
Evet	48	51,1
Fikrim yok	3	3,2
Hayır	8	8,5
Toplam	94	100

Yöneticilerin %88, 3'ü küreselleşmenin devam edeceğini düşünürken %8,5'i düşünmemektedirler.

Tablo 8. Küreselleşmenin Mali Sektöre Yüksek Karlar Sağladığını Buna Karşın Yoksulluğa Ve İşsizliğe Yol Açtığını Düşünüyor Musunuz? Sorusuna Verilen Yanıtlar

Yanıtlar	Sayı	Yüzde
Kesinlikle evet	12	12,8
Evet	54	57,4
Fikrim yok	13	13,8
Hayır	15	16,0
Toplam	94	100

Yöneticilerin %70,2'si küreselleşmenin mali sektöre yüksek karlar sağladığını ve yoksulluğa, işsizliğe yol açtığını düşünürken, %16'sı bu ifadeye katılmamaktadırlar.

Tablo 9. Küreselleşmenin Ulus Devletin Hâkimiyetine Son Vereceğini Düşünüyor Musunuz? Sorusuna Verilen Yanıtlar

Yanıtlar	Sayı	Yüzde
Kesinlikle evet	4	4,3
Evet	28	29,8
Fikrim yok	10	10,6
Hayır	52	55,3
Toplam	94	100

Ankete katılan yöneticilerin %55,3'ü küreselleşmeyi ulus devleti tehdit eden bir süreç olarak görmemektedir. %34,1'i ise görmektedirler.

Tablo 10. Dünya Ekonomisi Büyüyüp Açıldıkça Daha Küçük Ve Orta Ölçekli Şirketlerin İş Dünyasında Hakim Olduğunu Düşünüyor Musunuz? Sorusuna Verilen Yanıtlar

Yanıtlar	Sayı	Yüzde
Kesinlikle evet	5	5,3
Evet	17	18,2
Fikrim yok	10	10,6
Hayır	62	65,9
Toplam	94	100

Ankete katılan yöneticilerin %65,9'u küreselleşme sürecinde küçük ve orta büyüklü işletmelerin iş dünyasında hakim olacağını düşünmemektedir. Yöneticiler vermiş oldukları bu cevaplar ile Naisbitt'in (1994) "Global Paradoks" kavramıyla çalışmaktadırlar.

Tablo 11. Küreselleşmeyi Hangi Boyutta Ele Aldığınızda Daha Anlamlı Çerçeve Ele Aldığınıza İnanıyor Musunuz? Sorusuna Verilen Yanıtlar

Yanıtlar	Sayı	Yüzde
Ekonomik	79	84,0
Kültürel	5	5,3
Siyasal	4	4,3
Sosyal	5	5,3
Diğer	1	1,1
Toplam	94	100

Ankete katılan yöneticilerin % 84'ü küreselleşmeyi ekonomik boyutta ele aldıklarında daha anlamlı bir çerçevede ele aldıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 12. Küreselleşme Sürecinin ABD, Avrupa Birliği Ve Japonya Tarafından Yönetilmekte Olduğunu Düşünüyor Musunuz? Sorusuna Verilen Yanıtlar

Yanıtlar	Sayı	Yüzde
Kesinlikle evet	23	24,5
Evet	54	57,4
Fikrim yok	8	8,5
Hayır	9	9,6
Toplam	94	100

Ankete katılan yöneticilerin %81,9'u Küreselleşmeyi ABD, AB ve Japonya tarafından yönetilen bir süreç olarak görmektedirler. Yöneticilerin vermiş oldukları cevap ile giriş bölümünde ifade ettiğimiz küreselleşmenin batı temelli bir proje olduğuna ilişkin görüşler ile örtüşmektedir.

Tablo 13. Ülkemiz Ekonomisini Göz Önüne Alarak İşletmecilik Bağlamında Küreselleşmeyi Her An Yeni Fırsatlar Sunabilecek Bir Potansiyeli Mi Yoksa Ciddi Sorunlara Yol Açabilecek Tehditler Potansiyeline Mi Sahip Olduğu Düşünüyorsunuz? Sorusuna Verilen Yanıtlar

Yanıtlar	Sayı	Yüzde
Her an yeni fırsatlar sunar	8	8,5
Sunduğu fırsatlar tehditlerden daha fazla	30	31,9
Hem fırsat hem tehdit	51	54,3
Tehditleri sunduğu fırsatlardan daha fazla	5	5,3
Toplam	94	100

Yöneticilerin %40,4'ü küreselleşmenin fırsat yaratmada daha fazla potansiyeli olduğunu, %54,3'ü hem fırsat hem de tehdit potansiyelinin mevcut olduğunu, %5,3'ü ise tehdit potansiyelinin daha fazla olduğunu belirtmiştir. Bu soruya verilen cevaplar ile yöneticilerin küreselleşmenin daha çok fırsat potansiyeline sahip olduğu görüşünü savundukları ifade edilebilir. Verilen bu cevaplar ile yöneticilerin Tablo 3'de verilen cevaplar ile uyduğu görülmektedir. Fırsat algılamasına bakıldığında yöneticilerin küreselleşmeden yana oldukları söylenebilir.

Tablo 14. Küreselleşmenin Refah Devletini Zayıflatmakta, Zenginler Ve Yoksullar Arasındaki Uçurumu Ve Sosyal Dengesizlikleri Arttırdığını Düşünüyor Musunuz? Sorusuna Verilen Yanıtlar

Yanıtlar	Sayı	Yüzde
Kesinlikle evet	15	16,0
Evet	43	45,6
Fikrim yok	4	4,3
Hayır	31	33,0
Kesinlikle hayır	1	1,1
Toplam	94	100

Yöneticilerin % 16'sı kesinlikle, %45,7 si de kısmen küreselleşmenin refah devletini zayıflatmakta, zenginlerle yoksullar arasında ki uçurumu ve sosyal dengesizlikleri arttırdığını düşünürken, %33'ü düşünmemektedir. Bu cevaplar

ile Tablo 8’de verilen cevaplar arasında bir tutarlılık söz konusudur. Bu cevaplar ile yöneticiler küreselleşmeye karşı kuşkucu bir yaklaşım gösterdikleri söylenebilir.

Tablo 15. “Faaliyette Bulduğunuz Sektörü Dikkate Aldığınızda Küresel Düşün, Yerel Hareket Et Sloganını Anlamlı Buluyor Musunuz?” Sorusuna Verilen Yanıtlar

Yanıtlar	Sayı	Yüzde
Çok anlamlı	25	26,6
Anlamlı	50	53,2
Kararsızım	9	9,6
Anlamlı değil	10	10,6
Toplam	94	100

Bu soruya verilen cevap ile yöneticilerin “küreyerel-glolokal” kavramını destekler bir görüşe sahip oldukları söylenebilir.

İki grup arasında fark olup olmadığını belirlemek için t testi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 16. Cinsiyet Yönünden Farklılığın Araştırılması

SORULAR	t	Serbestlik Derecesi	Anlam Düzeyi
SORU18	-1,429	92	,156
SORU19	-1,324	92	,189
SORU20	-,724	92	,471
SORU21	,121	92	,904
SORU22	2,300	92	,024 *
SORU23	1,427	92	,157
SORU25	-1,504	92	,136
SORU26	-,549	92	,585
SORU27	-,844	92	,401
SORU28	,466	92	,642
SORU29	-,064	92	,949
SORU30	-1,252	92	,214

Küreselleşme ve Yöneticilere Göre Küreselleşme Olgusu

SORU31	-1,530	92	,130
SORU32	-1,981	92	,051
SORU33	-,771	92	,443

P<0.05

Bayan ve erkekler arasında sadece 22 soruya (iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler ve medya sektörünün güçlenmesi ile dünyamızın global bir köy olduğunu düşünüyor musunuz) verilen yanıtlar yönünden fark vardır. Diğer sorulara göre fark yoktur.

Bir faktörün diğer bir faktör üzerine etkisinin veya bir faktörün diğer bir faktöre bağlı olarak değişip değişmediğinin belirlenmesi için ki-kare testinden yararlanılmıştır. Bu amaçla yapılan ki-kare testinin sonuçları tablo 17 'de verilmiştir.

Tablo 17. Ki-Kare Testi Analizi Sonuçları

Sorular	Ki-Kare Değeri	Serbestlik Derecesi	Anlam Düzeyi
Cinsiyet-Soru 18	2.857	3	0.414
Cinsiyet-Soru 19	2.127	3	0.547
Cinsiyet-Soru 20	2.804	4	0.591
Cinsiyet-Soru 21	0.015	1	0.902
Cinsiyet-Soru 22	14.534	3	0.002*
Cinsiyet-Soru 23	4.525	3	0.210
Cinsiyet-Soru 25	9.927	3	0.024*
Cinsiyet-Soru 26	0.705	3	0.872
Cinsiyet-Soru 27	4.279	3	0.233
Cinsiyet-Soru 28	0.924	3	0.820
Cinsiyet-Soru 29	7.269	3	0.064
Cinsiyet-Soru 30	2.005	4	0.735
Cinsiyet-Soru 31	2.462	3	0.482
Cinsiyet-Soru 32	8.312	3	0.040*
Cinsiyet-Soru 33	7.844	4	0.097
Eğitim-Soru 18	10.129	9	0.340

Eğitim-Soru 19	8.043	9	0.530
Eğitim -Soru 20	15.481	12	0.216
Eğitim -Soru 21	1.357	3	0.716
Eğitim -Soru 22	8.711	9	0.464
Eğitim -Soru 23	6.728	9	0.665
Eğitim -Soru 25	16.329	9	0.060
Eğitim -Soru 26	4.082	9	0.906
Eğitim -Soru 27	22.802	9	0.007*
Eğitim -Soru 28	15.283	9	0.083
Eğitim -Soru 29	10.423	9	0.317
Eğitim -Soru 30	5.284	12	0.948
Eğitim -Soru 31	17.321	9	0.044*
Eğitim -Soru 32	5.562	9	0.783
Eğitim -Soru 33	12.809	12	0.383

Tablodan da görüldüğü gibi Cinsiyetin soru 22 (İletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler ve medya sektörünün güçlenmesiyle dünyamızın “global bir köy” olduğunu düşünüyor musunuz?) , 25 (Faaliyette bulunduğunuz sektörü dikkate aldığınızda küresel düşün, yerel hareket et sloganını anlamlı buluyor musunuz?) ve 32 (Ülkemiz ekonomisini göz önüne alarak işletmecilik bağlamında küreselleşmeyi her an yeni fırsatlar sunabilecek bir potansiyeli mi yoksa ciddi sorunlara yol açabilecek tehditler potansiyeline mi sahip olduğu düşünüyorsunuz?) üzerine etkisi vardır. Aynı şekilde eğitimin soru 27 (Küreselleşmenin mali sektöre yüksek karlar sağladığını buna karşın yoksulluğa ve işsizliğe yol açtığını düşünüyor musunuz?) ve 31 (Küreselleşme sürecinin ABD, Avrupa Birliği ve Japonya tarafından yönetilmekte olduğunu düşünüyor musunuz?) üzerine etkisi vardır.

6. SONUÇ

Küreselleşme ve yöneticilerin küreselleşme sürecine bakış açılarının belirlenmesine yönelik bu araştırmada İstanbul Sanayi Odasının ekonomik araştırması olan 2004 yılı 500 büyük işletmesinden 94'üne ulaşılmıştır. Bu araştırmaya yöneticiler küreselleşme eğilimi kabul etmekte ve küreselleşmenin devam edeceğini düşünmektedirler. Ayrıca yöneticiler küresel işletmelerin küreselleşmede önemli olduğu ve küresel düzenin öncülüğünü yaptığı fikrine katılmaktadırlar. Küreselleşmenin getirilerinin götürülerinden fazla olduğu

konusundaki düşünceleri sorulduğunda yöneticilerin getirilerinin daha fazla olduğunu düşündükleri tespit edilmiştir. Yöneticilerin McLuhan'ın kavramsallaştırdığı “Global Köy” kavramına yüksek oranda katıldıkları gözlenmiştir. Küreselleşmenin Batı özellikle ABD güdümlü bir proje olduğuna katılıp katılmadıkları sorulduğunda yöneticilerin büyük çoğunluğu katıldıklarını belirtmişlerdir. Aynı şekilde Küreselleşme sürecinin ABD, Avrupa Birliği ve Japonya tarafından yönetilmekte olduğunu düşünüyor musunuz sorusuna da büyük çoğunluğu katıldıklarını ifade etmişlerdir.

Küreselleşmenin doğal bir eğilim kabul ettiklerini ifade etseler de Küreselleşmenin batı kaynaklı bir proje olduğu görüşüne katılıyor musunuz? sorusuna verdikleri cevap ile çelişkiye düşmektedirler. Buradan da yöneticilerin küreselleşme olgusuna ilişkin fırsat ve tehdit algılarında kesin bir görüşleri olmadığı söylenebilir. Yöneticiler küreselleşme olgusunun mali sektöre yüksek kazançlar sağladığını buna karşın yoksulluğa yol açtığına büyük ölçüde katılmaktadırlar. Yöneticilerin büyük çoğunluğu küreselleşmenin refah devletini zayıflatmakta, zenginlerle yoksullar arasındaki uçurumu arttırmakta olduğunu düşünmektedirler. Bu cevaplar ile yöneticilerin küreselleşme olgusuna karşı kuşkucu bir tutum sergiledikleri görülmektedir. Yöneticilerin hepsi küreselleşme sürecine adapte olabilmek için işletmelerin esnek ve değişimi daha hızlı gerçekleştirmenin önemini belirterek değişimden ve esneklikten yana olduklarını göstermişlerdir. Bulgulara bakılarak yöneticilerin küreselleşme olgusu hakkında yeterince bilgi sahibi olmadıkları görülmektedir. Kanımızca bu durumun temel sebebi cevaplarda da vermiş oldukları gibi küreselleşme kavramını ekonomik açıdan değerlendirdiklerinde daha anlamlı olduğu düşüncesinde olmalarıdır. Yapılan Ki Kare ve t testleri sonucunda da verilen cevapların cinsiyet yönünden sadece İletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler ve medya sektörünün güçlenmesiyle dünyamızın “global bir köy” olduğunu düşünüyor musunuz? sorusunda farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Ki Kare analizi neticesinde de cinsiyetin İletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler ve medya sektörünün güçlenmesiyle dünyamızın “global bir köy” olduğunu düşünüyor musunuz?, Faaliyette bulunduğunuz sektörü dikkate aldığınızda küresel düşün, yerel hareket et sloganını anlamlı buluyor musunuz? ve Ülkemiz ekonomisini göz önüne alarak işletmecilik bağlamında küreselleşmeyi her an yeni fırsatlar sunabilecek bir potansiyeli mi yoksa ciddi sorunlara yol açabilecek tehditler potansiyeline mi sahip olduğu düşünüyorsunuz? soruları üzerine etkisi olduğu, eğitimin de Küreselleşmenin mali sektöre yüksek karlar sağladığını buna karşın yoksulluğa ve işsizliğe yol açtığını düşünüyor musunuz? ve Küreselleşme sürecinin ABD, Avrupa Birliği ve Japonya tarafından yönetilmekte olduğunu düşünüyor musunuz? soruları üzerinde etkisinin olduğu tespit edilmiştir. Her ne kadar küreselleşme ekonomik açıdan ele alındığında daha anlamlı olsa da bu kavramı anlamak için yeterli değildir. Küreselleşme kavramını sosyal ve kültürel açıdan da ele almak bu kavrama ilişkin daha anlamlı tespitler yapmayı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Akın Bahadır. (2001). *Yeni Ekonomi Strateji Rekabet ve Teknoloji Yönetimi*, Konya, Çizgi Kitabevi
- Aktan, Coşkun C. ve Şen, Hüseyin. (2003). *Global Ekonomide Değişim: Globalleşme, Modernite'den Postmodernite'ye Değişim*, Konya, Çizgi Kitabevi
- Aytemiz Seymen, O. ve Bolat, T. (Ed.). (2005). *Küreselleşme ve Çok Uluslu İşletmecilik*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- Bauman, Zygmunt. (1999). *Küreselleşme: Toplumsal Sonuçları*, (Çev: Abdullah Yılmaz), İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- Beck, Ulrich. (2000). *What is Globalization?*, Cambridge: Polity
- Castells, Manuel. (2005) *Ağ Toplumunun Yükselişi*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları
- Cevizci, Ahmet,(2002). *Paradigma Felsefe Sözlüğü*, İstanbul: Engin Yayıncılık
- Dulupçu Murat A.(2001). *Küresel Rekabet Gücü*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- Dulupçu, Murat A. (1999). “Küreselleşmede Marjinalleşen Ulusal Ekonomi”, *SDÜ, İ.İ.B.F. Dergisi*, S.4 (güz): 15-32.
- Erkızan Hatice N. , “Küreselleşmenin Tarihsel ve Düşünsel Temelleri Üzerine”, *Doğu Batı Dergisi Dünya Neyi Tartışıyor?* 1, yıl:5 Sayı:18; 57-70.
- Ertuna, Ö. (2006). “Yeni Dünya Düzeni: Küreselleşme”, *Muhasebe ve Finans Dergisi*, Sayı: 30; 36-45.
- Friedman, Thomas. (2002). *Küreselleşmenin Geleceği* (Çev: Elif Özsayar) İstanbul: Boyner Yayınları.
- Giddens Anthony. (2004). *Modernliğin Sonuçları* (Çev: Ersim Kuşdil), İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- Hirst, Paul ve Thompson, Grahame (2003). *Küreselleşme Sorguluyor* (Çev:Çağla Erdem ve Elif Yücel) Ankara: Dost Kitapevi
- Huntington Samuel. (2004). *Biz Kimiz: Amerika'nın Ulusal Kimlik Arayışı* (Çev: Aytül Özer), İstanbul: CSA yayınları
- Kavrakoğlu, İbrahim. (2002) *Yeni Rekabet Stratejileri ve Türk Sanayisi*, T.SÜAD-T/2002-07/322
- Kazgan, Gülten.(2002) *Küreselleşme ve Ulus-devlet*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları
- Kumar, Krishan.(2004). *Çağdaş Dünyanın Yeni Kuramları*, Ankara: Dost Kitapevi.
- Kutluer, İlhan. (2006). “Küreselleşme Mahiyeti ve Boyutları”, *Küreselleşme Ahlak ve Değerler*, (Editör: Mehmedoğlu, Yurdagül ve Mehmedoğlu, Ali U.) İstanbul: Litera Yayıncılık

Küreselleşme ve Yöneticilere Göre Küreselleşme Olgusu

- Moore Mike. (2003). *Sınırların Olmadığı Dünya* (Çev: Aytül Özer ve Yeşim Türkmenoğlu), İstanbul: CSA yayınları.
- Mittelman, James H. (1997). *Globalization: Critical Reflections* London: Lynne Reinner
- Naisbitt, John. (1994). *Global Paradoks* (Çev: Sinem Gül), İstanbul: Sabah Kitapları
- Nye, Joseph S.(2003) *Amerikan Gücünün Paradoksu*, İstanbul: Literatür Yayınları
- Rugman, Alan.(2004) *Globalleşmenin Sonu*, İstanbul: Mediacat Yayınları
- Tekeli, İlhan. ve İlkin Selim.(2000) “Küreselleşme Ulus Devlet Etkileşimi Bağlamında AB –Türkiye İlişkilerinin Yorumlanması”, *Doğu Batı Dergisi Bin Yılın Muhasebesi*, yıl:3 Sayı:10: 91-115.
- Tomlinson, John. (2004). *Küreselleşme ve Kültür* (Çev: Arzu Eker) İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- Türkan, Erdal. (2001). *Rekabet Teorisi ve Endüstri İktisadı*, Ankara, Turhan Kitapevi
- Wallerstein, Immanuel. (2005) *Modern Küresel-Sistem*, İstanbul: Pınar Yayınları.
- Waters, Malcolm. (1998). *Globalization*, Londra: Routledge
- Yılmaz AYTEKİN. (2004). *İkinci Küreselleşme Dalgası*, Ankara: Vadi Yayınları